

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ЯКІСТЮ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ПОСЛУГ ТА СТАНОМ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ЇХ НАДАЄ

Дорофєєва Т. І.

ВСТУП

Мета статті – довести, що якість фізкультурно-спортивних послуг визначається станом органу влади (державної, громадської організації), що їх надає населенню відповідно до своїх статутних і програмних завдань.

До цього виду послуг та їхніх груп зараховують, окрім проведення занять із фізичної культури і спорту, організації і проведення навчально-тренувального процесу, надання фізкультурно-оздоровчих і спортивних споруд населенню, проведення спортивно-видовищних заходів, також інформаційно-консультативні, освітні й інші фізкультурно-спортивні послуги (ФСП).

Межі поширення ринку у сфері фізичної культури і спорту визначаються її місцем та роллю в суспільному житті розвинутої країни. Адже споживання ФСП має важливе значення як для людини, так і для суспільства загалом. Особливо це стосується фізкультурно-виховних, фізкультурно-оздоровчих та спортивно-оздоровчих послуг, бо саме вони здатні задовольняти життєво важливі потреби людей – потреби у зміцненні здоров'я та веденні здорового способу життя. Щоб забезпечити задоволення цих потреб, як раз і необхідно створити умови для широкого доступу населення до названих послуг.

Невіддільність послуг – одна з їхніх основних характеристик, яка полягає в тому, що вони одночасно надаються і споживаються. Послуги, в тому числі фізкультурно-спортивні, не можна відділити від джерела, тобто організації/фахівця, що їх надають. Послуги не можна зберігати в подальшому для продажу або використання, в цьому полягає їх плинність і недовговічність.

Тоді як непостійність якості послуг полягає в тому, що їхня якість може дуже сильно змінюватися залежно від того, хто, коли, де і як їх надає.

За регулярністю споживання ФСП поділяються на послуги, які приносять ефект лише внаслідок їх регулярного споживання,

а також послуги, які не потребують регулярного споживання. До перших належать фізкультурно-виховні, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-оздоровчі, спортивно-тренувальні та фізкультурно-реабілітаційні послуги. Їх споживання відбувається відповідно до спеціальних методик (технологій), які передбачають певну періодичність занять (навчально-виховних, оздоровчих, тренувальних) із метою досягнення бажаного результату. Єдиною послугою, яка належить до другого виду, є спортивно-видовищна послуга: її споживач/глядач може досягти бажаного ним ефекту у результаті відвідування одного окремого спортивного змагання або іншого спортивного видовища.

1. Сутність якості фізкультурно-спортивної послуги

Основними завданнями управління сферою фізичної культури і спорту є забезпечення реалізації державної політики з питань надання фізкультурно-спортивних послуг населенню. Адже фізична культура і спорт – це одна з важливих сфер діяльності, а величезні досягнення в цій галузі стали основою багатьох соціальних і науково-технологічних перетворень у суспільстві. Місце фізичної культури і спорту в житті суспільства суттєво визначається тією роллю, що відіграють у суспільному розвитку фізичне здоров'я, відповідні компетентності людей, що створюють передумови для розвитку людиною своїх професійних і особистісних якостей¹.

Як було раніше доведено і нами підтверджено², в сучасних умовах має відбуватись посилення публічного управління для сприяння розвитку надання фізкультурно-спортивних послуг. Мають змінюватись форми взаємодії державних органів із громадськими спортивними організаціями і суб'єктами приватного бізнесу, відбуватись зрушення в цілях та якості діяльності апарату управління, в досягненні сучасного рівня державного та ринкового механізмів регулювання. Отже, організаційно-правовий механізм управління сферою фізкультурно-спортивних послуг розглядається як сукупність організаційних та правових норм, методів, які

¹ Рибич І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг у державі. *Ефективність державного управління* : збірник наук. праць. 2015. Вип. 42. С. 191.

² Дорофєєва Т., Приходько В. Значення децентралізації для подальшого розвитку спорту в умовах України. *Слобожанський спортивний вісник*. 2020. Том 8. № 5 (79). С. 12–19.

застосовують органи влади, тобто державні, громадські організації і органи місцевої влади, надаючи відповідні послуги³.

Для розуміння сутності фізкультурно-спортивних послуг (ФСП) їх слід розглядати з позицій як спільних рис послуг як таких, так і специфічних властивостей цього виду сервісної діяльності. ФСП можна визначити як сукупність різних соціально-педагогічних форм діяльності, здійснюваної з метою задоволення потреб також різних соціально-демографічних груп населення у фізичному вдосконаленні або цікавому спортивному видовищі.

Прийнято виділяти такі загальні риси для більшої частини послуг: невідчутність послуг – до того як послуга не буде придбана, її неможливо побачити, відчути, помацати; відсутність володіння – для більшої частини ФСП придбання її не має на увазі права власності на цю послугу; невіддільність від джерела – фізкультурно-спортивні послуги, як і інші види послуг, одночасно надаються і споживаються – це означає, що її не можна відокремити від джерела. Другою формою невіддільності від джерела є невіддільність покупця фізкультурно-спортивної послуги від процесу її надання. Спільне споживання видовищних ФСП – третя форма невіддільності від джерела: більшість видів видовищних фізкультурно-спортивних послуг надаються широкому загалу глядачів, а не окремим вболівальникам⁴.

Мінливість якості послуги полягає в тому, що її якість може сильно змінюватися залежно від часу і місця її надання, від того, хто і в якому стані (організація, фахівець) її надають. Процес підвищення якості послуг включає такі три етапи: 1) підбір персоналу і його навчання; 2) стандартизація процесу надання послуг і ліквідація вузьких місць у роботі з клієнтами; 3) контроль ступеня задоволеності споживачів/клієнтів. Так, для підвищення якості фізкультурно-виховних послуг Європейська асоціація фізичного виховання запропонувала 5 стандартів, яких необхідно

³ Рибич І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг у державі. *Ефективність державного управління* : збірник наук. праць. 2015. Вип. 42. С. 192.

⁴ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 403. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

досягти молодій людині в опануванні нею дисципліни «Фізичне виховання»⁵.

Фізкультурно-виховна послуга – різновид фізкультурно-спортивної діяльності, який базується на застосуванні засобів фізичної культури з метою досягнення оптимального індивідуального рівня здоров'я, а також розвитку рухових навичок та психофізіологічних показників, необхідних для підтримання здорового способу життя та професійної діяльності людини.

Безпосередніми виробниками фізкультурно-виховних послуг є вихователі дошкільних виховних закладів, учителі середніх загальноосвітніх навчальних закладів та викладачі вищих закладів вищої освіти. Виробництво такої послуги здійснюється у формі навчально-виховного заняття (уроку), який проводиться відповідно до спеціальних методик. Одиницею виміру та обліку фізкультурно-виховної послуги є одне навчально-виховне заняття відповідної тривалості. Споживачами фізкультурно-виховної послуги є вихованці дошкільних виховних закладів, учні, студенти, курсанти, військовослужбовці. Категорії споживачів свідчать про те, що фізкультурно-виховна послуга є наймасовішим видом фізкультурно-спортивних послуг, який належить до першочергових потреб людини. Практично кожна людина у певний період свого життя користується ними. Щорічно в Україні майже третина населення є споживачами фізкультурно-виховних послуг. Необхідно підкреслити, що фізкультурно-виховна послуга вимагає обов'язкового регулярного споживання, яке забезпечується відповідною організацією навчального процесу в навчально-виховних закладах⁶.

Фізкультурно-оздоровча послуга – це різновид фізкультурно-спортивної діяльності, який базується на застосуванні фізичних вправ із метою збереження та зміцнення здоров'я людей, формування в них навичок здорового способу життя. Такі послуги надаються безпосередньо фізкультурно-оздоровчими організаціями: фізкультурно-спортивними клубами, фітнес-клубами, фітнес-центрами, оздоровчими комплексами, центрами здоров'я, які часто

⁵ Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. European Physical Education Association, 2018. С. 8.

⁶ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 404. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

створюють громадські фізкультурно-спортивні організації та органи місцевої влади. Конкретними виробниками/надавачами фізкультурно-оздоровчих послуг є відповідні фахівці: інструктори, методисти, тренери, організатори. Виробництво-споживання фізкультурно-оздоровчих послуг здійснюється у формі оздоровчого заняття або у формі заняття, що має на меті розвиток рухових якостей та навичок з окремих видів спорту. Заняття може проводитися як у групі (колективне споживання), так й індивідуально із застосуванням методик, які враховують індивідуальні потреби споживача/клієнта.

Одиницею виміру та обліку послуги є одне оздоровче заняття, тривалість якого визначається відповідно до науково обґрунтованих методик. Споживачами послуг є представники різних вікових та професійних груп населення. Для отримання необхідного ефекту від споживання фізкультурно-оздоровчих послуг обов'язкове їх регулярне споживання. Це пов'язано з істотними витратами часу споживача, що вимагає від нього значної наполегливості та вольових зусиль. Незважаючи на це, в розвинених країнах споживання фізкультурно-оздоровчих послуг має масовий характер⁷.

Спортивно-оздоровча послуга – це різновид фізкультурно-спортивної діяльності, що базується на використанні видів спорту з метою збереження та зміцнення здоров'я людей, залучення до цінностей спорту, формування навичок здорового способу життя. Спортивно-оздоровчі послуги надаються спортивними організаціями (спортивними клубами, центрами з видів спорту, спортивними спорудами тощо). Безпосередніми виробниками спортивно-оздоровчих послуг є тренери та інструктори.

Організаційною формою виробництва-споживання спортивно-оздоровчих послуг є тренувальне заняття, яке має на меті формування навичок та розвиток фізичних якостей з окремих видів спорту. Одиниця виміру та обліку спортивно-оздоровчої послуги – одне спортивно-оздоровче заняття, тривалість якого визначається відповідно до науково обґрунтованих методик. Споживачами послуг є представники різних вікових та професійних груп населення, яких кваліфікують як спортсменів-аматорів. Для отримання необхідного ефекту від споживання спортивно-оздоровчих послуг також

⁷ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 404–405. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

обов'язковим є їх регулярне споживання. Слід зазначити, що регулярність споживання спортивно-оздоровчих послуг порівняно з фізкультурно-оздоровчими послугами досягається дещо легше, тому що за своєю природою заняття спортом, яким притаманні ігрові і змагальні компоненти, є більш привабливими, ніж заняття фізичними вправами на тренажерах тощо⁸.

Спортивно-тренувальна послуга – різновид фізкультурно-спортивної діяльності, спрямованої на досягнення бажаного психофізіологічного стану спортсмена, що виявляється в рівні його спортивної форми. Безпосередніми виробниками послуги є тренери з видів спорту. Виробництво-споживання спортивно-тренувальних послуг має форму тренувального процесу/заняття, який здійснюється відповідно до науково обґрунтованих методик. Одиницею виміру та обліку цієї послуги є одне навчально-тренувальне заняття, тривалість якого визначається відповідно до науково обґрунтованих методик. Споживачами вказаного виду послуг виступають спортсмени.

На відміну від інших фізкультурно-спортивних послуг спортивно-тренувальна послуга передбачає більш вимогливу поведінку споживача, регламентуючи його дії не лише в період споживання/тренування, а й за його межами. Щоб досягти бажаного рівня форми, спортсмен має дотримуватись методики тренувань, витримувати високі навантаження, підпорядковувати життя суворому режиму. Це потребує значних емоційних та інтелектуальних зусиль. Спортивно-тренувальна послуга може вважатись такою, що передує спортивно-видовищній послугі. Як правило, вони тісно пов'язані між собою, а перша закладає необхідні передумови для забезпечення високої якості другої. Важко сподіватися на яскраве спортивне видовище (гру або ж єдиноборство), якщо їм не передував повноцінний тренувальний процес атлета⁹.

Спортивно-видовищна послуга – це різновид фізкультурно-спортивної діяльності, що базується на використанні видів спорту

⁸ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 405. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

⁹ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 406. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

з метою досягнення специфічного психоемоційного стану людей і характеризується виникненням відчуття співпереживання та естетичної насолоди. Спортивно-видовищні послуги надаються спортивними організаціями, а саме спортивними клубами (командами). Безпосередніми виробниками цієї послуги є організатори, спортсмени, тренери і судді. Виробництво-споживання спортивно-видовищних послуг здійснюється у різноманітних формах. Це може бути спортивне змагання, фізкультурно-спортивний захід видовищного характеру (театралізована вистава, свято, концерт тощо). Одиницею виміру та обліку спортивно-видовищної послуги є один спортивно-видовищний захід, часові та інші параметри якого визначаються відповідно до офіційно затверджених правил із видів спорту та регламентів проведення змагань.

Споживачами названих послуг є глядачі. Порівняно з видовищними послугами інших галузей економіки (наприклад, мистецтва), спортивно-видовищні послуги знаходять більшу масового глядача. Значною мірою це зумовлено відносною демократичністю їхнього змісту, простотою сприйняття. Для масового глядача цілком достатньо знати сенс і правила спортивного змагання для задоволення своєї потреби у видовищі. До того ж, на відміну від мистецького видовища/спектаклю, спортивне видовище не потребує значних інтелектуальних напружень, що спрощує його сприйняття-споживання.

Спортивно-видовищна послуга має відмінності також від інших видів фізкультурно-спортивних послуг. Як зазначалось, для задоволення потреб у фізкультурно-виховній та фізкультурно-оздоровчій послугах споживачі повинні споживати їх регулярно відповідно до науково обґрунтованих методик. Споживання ж спортивно-видовищних послуг цього не потребує. Ефект від сприйняття глядачем конкретного спортивного видовища практично не залежить від того, скільки змагань раніше він відвідав/переглядав. Тобто кожна окрема послуга може повноцінно споживатися автономно, незалежно від попередніх. Спортивно-видовищна послуга має ще одну відмінність: її виробництво не передбачає безпосередньої участі глядача-споживача у спортивній

діяльності. Споживач тут відіграє суттєво більш пасивну роль, ніж споживач фізкультурно-оздоровчої послуги¹⁰.

Фізкультурно-реабілітаційна послуга – це різновид фізкультурно-спортивної діяльності, спрямованої на відновлення здоров'я людей після перенесених ними захворювань засобами фізичної культури. Безпосередніми виробниками такої послуги є фахівці з фізичної реабілітації.

Виробництво-споживання фізкультурно-реабілітаційної послуги має форму реабілітаційного заняття, яке проводиться відповідно до науково обґрунтованих методик. Одиницею виміру та обліку фізкультурно-реабілітаційної послуги є одне фізкультурно-реабілітаційне заняття. Споживачами вказаних послуг виступають особи, які потребують відновлення після перенесених захворювань. Кожен вид послуг споживається з відповідними додатковими та супутніми послугами, які не є жорстко фіксованими. Їх перелік може змінюватись залежно від багатьох факторів і визначається керівником/власником фізкультурно-спортивної організації згідно з обґрунтованими рекомендаціями фахівців із менеджменту¹¹.

Під соціальною ефективністю занять фізичною культурою і спортом мається на увазі, що, по-перше, це альтернатива шкідливим звичкам, виступає фактором збільшення терміну життя, по-друге, це один з основних факторів підготовки якісних трудових ресурсів, по-третє, це діяльність, яка сприяє зниженню злочинності у суспільстві¹².

Під економічною ефективністю мають на увазі ефективність у вигляді прибутку від утримання спортивних споруд і надання спортивних послуг. Надання спортивних послуг є сферою підприємницької діяльності, яка забезпечує зайнятість людей у цій

¹⁰ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи». С. 405–406. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

¹¹ Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи». С. 406. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

¹² Дутчак М.В. Окремі технології управлінського контролю за фізичною активністю населення в європейських країнах. *Молода спортивна наука України* : збірник наукових статей з галузі фізичної культури та спорту. 2000. Вип. 4. С. 75.

сфері та, з іншої сторони, поповнює бюджет держави шляхом сплати податків. У підвищенні економічної ефективності спорт виступає як фактор впливу на продуктивність праці та якість робочої сили, яка залежить від життєвої позиції, творчої ініціативи, фізичних та інтелектуальних можливостей працівників. У результаті занять спортом, особливо в дитинстві, людина стає цілеспрямованою, дисциплінованою та досягає більших результатів у процесі праці. Також знижується загальна кількість невиходів на роботу, йде зниження кількості лікарняних листків, що має позитивний вплив на прибуток підприємств та ВВП країни^{13,14,15}.

Під важливою іміджевою ефективністю фізичної культури і спорту мається на увазі підвищення іміджу держави, яка забезпечує широке залучення до оздоровчих занять, готує відомих у світі спортсменів і команди¹⁶.

Відповідні стандарти ФСП визначені нормативними актами^{17,18,19,20,21}. Але надання широкого спектра якісних

¹³ Дутчак М.В. Моніторинг і системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* / ред. С.С. Єрмаков ; ХДАДМ (ХХП). Харків, 2008. № 9. С. 34–43.

¹⁴ Колумбет О.М., Талан І.О. Застосування економічних механізмів в сфері фізичної культури та спорту. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 112–116. URL : <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

¹⁵ Навка П.І. Інновації та методи розвитку спортивної галузі. *Вісник Донецького національного університету*. Серія: Економіка і право. 2014. Вип. 2. С. 176–179.

¹⁶ Навка П.І. Обґрунтування напрямків застосування економічних механізмів в сфері фізичної культури та спорту. *Економіка и управление*. 2011. № 5. С. 151.

¹⁷ Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0559-13#Text>

¹⁸ Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р. : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-p#Text>

¹⁹ Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1045. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248719427>

²⁰ Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : Указ Президента України від 9 лютого 2016 р., № 42/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016/print1465286153060829#Text>

²¹ Соціальні стандарти. Державні соціальні стандарти. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion>

фізкультурно-спортивних послуг прямо залежить від стану і змісту діяльності відповідних органів влади (державних і громадських організацій, органів місцевої влади). Адже існує пряма залежність між станом організації та якістю ФСП, що вона їй надає.

Зазначений аспект має бути в подальшому більш чітко артикульований і пов'язаний із необхідністю надання якісних ФСП: «Основою державного регулювання є організаційний механізм, який найбільше потребує створення структурних підрозділів із питань масового спорту органів виконавчої влади на всіх рівнях, розмежування повноважень центрального та місцевих органів виконавчої влади у сфері спорту, удосконалення шляхів взаємодії органів місцевого самоврядування із суб'єктами діяльності, пов'язаними з наданням спортивних послуг, створенням спортивних центрів»²².

2. Характеристика організацій за станом виконання бюджетних програм у системі добровільних фізкультурно-спортивних товариств

Роль і значення громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування у розвитку фізичної культури і спорту полягає в тому, що вони є важливою складовою частиною фізкультурно-спортивного руху в Україні. Ці організації виконують оздоровчу, культурну та освітню функції, надаючи відповідні послуги. Їх не розглядають як конкурентів у цій роботі державним, бюджетним або комунальним органам управління фізкультурою і спортом, але як надійних, стабільних і ефективних помічників цих органів. Адже саме останні перед за все несуть відповідальність перед державою, органами місцевого самоврядування та центральними органами державної виконавчої влади за розвиток фізкультури і спорту. Громадські організації сприяють реалізації цих завдань організаційно-методично і матеріально, залучають кошти з не заборонених законодавством джерел. Ці організації є своєрідним «посередником» між державними органами управління фізичною культурою і спортом, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також великою масою любителів спорту, спортсменів високого класу і тренерів. Так склалось завдяки

²² Сисяк В.М. Ефективність державного регулювання процесів ведення громадянами здорового способу життя внаслідок фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2018. № 7. С. 65.

тривалій системній співпраці та фінансовій підтримці з боку органів державної влади та місцевого самоврядування²³.

Враховуючи, що фінансова підтримка громадських спортивних організацій із боку профспілок після розпаду СРСР суттєво зменшилась, а та фінансова підтримка, що надається їм органами місцевого самоврядування, недостатня, реалізувати свої плани повною мірою вони неспроможні. Тому вимушені додатково залучати кошти бюджету, партнерів, спонсорів, а також благодійників. Але усі громадські спортивні організації працюють в Україні самостійно, мають свою власну структуру, яка дозволяє їм виконувати функції на підставі своїх статутів, затверджених відповідним найвищим органом (конференцією, асамблеєю) та зареєстрованих в органах юстиції²⁴.

З урахуванням поданого Міністерством молоді та спорту України визначено напрями використання бюджетних коштів, які надаються для організаційного та матеріально-технічного забезпечення роботи центральних рад всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств «Колос», «Україна» і «Спартак», центральних шкіл вищої спортивної майстерності таких товариств, а також Національного олімпійського комітету (НОК) та Співки громадських організацій «Спортивний комітет України» (СГО «СК України»).

Для оцінки руху коштів, що надавались як фінансова підтримка цим фізкультурно-спортивним організаціям в останні роки, використані: аналіз нормативно-правових, організаційно-розпорядчих актів та документів, пов'язаних із предметом заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту); аналіз показників паспортів бюджетної програми та звітів про їх виконання за 2017–2018 роки; перевірка руху коштів загального фонду Державного бюджету України; аналіз матеріалів попередніх перевірок контролюючих органів та стану внутрішнього контролю; опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування посадових осіб об'єктів аудиту; використання

²³ Куроченко І.П. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навч. практикум. Ірпінь, 2016. С. 487.

²⁴ Куроченко І.П. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навч. практикум. Ірпінь, 2016. С. 487–488.

матеріалів контрольно-аналітичних заходів Рахункової палати України в попередні періоди²⁵.

У структурі бюджетних пропозицій понад половина заявленої потреби в бюджетних коштах передбачалася на видатки із забезпечення виконання окремих заходів розвитку з реалізації державних (регіональних) програм, частка якої на 2017 р. становила 51,9% (20 917,7 тис. грн), на 2018 р. – 53,8% (29 766,8 тис. грн), на 2019 р. – 52,9% (30 204,3 тис. грн). Інша частина заявленої потреби в коштах у структурі бюджетних пропозицій (на 2017 р. – 48,1% (19 347,6 тис. грн), на 2018 р. – 46,2% (25 522,6 тис. грн), на 2019 р. – 47,1% (26 913,2 тис. грн)) передбачалася на видатки з утримання громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, з яких потреба на видатки з оплати праці з нарахуваннями становила значну частину: на 2017 р. – 57,9% (11 198,4 тис. грн), на 2018 р. – 67,7% (17 286,9 тис. грн), на 2019 р. – 70,7% (19 036,9 тис. грн)²⁶.

Доведеними граничними обсягами видатків не забезпечено потребу в бюджетних коштах щодо виконання окремих заходів розвитку з реалізації державних програм, обсяг яких на 2017 р. становив 9 004,2 тис. грн, у тому числі за потребою ГО ВФСТ «Колос» – на 5 615,8 тис. грн, ГО ФСТ «Спартак» – на 2 482,2 тис. грн, Центральної школи вищої спортивної майстерності (ЦШВСМ) ВФСТ «Колос» – на 456,5 тис. грн, ГО ВФСТ «Україна» – на 449,7 тис. грн, на 2018 р. – 800 тис. грн, у тому числі за потребою ПОВГО «ВФСТ «Україна» – ЦШВСМ – на 500 тис. грн, ГО ВФСТ «Україна» – на 300 тис. грн; на 2019 р. – 1 050 тис. грн, у тому числі за потребою ЦШВСМ ВФСТ «Колос» – на 550 тис. грн, ПОВГО «ВФСТ «Україна» – ЦШВСМ – на 500 тис. грн.

Частка потреби в коштах бюджетної програми на видатки з власне утримання громадських організацій фізкультурно-

²⁵ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 4. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

²⁶ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 9–10. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

спортивного спрямування в розрізі цих організацій становила: на 2017 р. – від 29,1 до 97,3%, з них видатки на оплату праці від 21,2 до 94,8%; на 2018 р. – від 26,3 до 88,7%, з них видатки на оплату праці від 25,5 до 82%; на 2019 р. – від 23,6 до 94,6%, з них видатки на оплату праці від 27,1 до 86,3%. Тобто приблизно 50% потреби в бюджетних коштах були заявлені не на виконання відповідних програм, а на видатки з утримання громадських фізкультурно-спортивних організацій²⁷.

Як видно, заплановані у вказаних пропорціях обсяги потреби на утримання апарату спортивних громадських організацій і на виконання ними державних (регіональних) програм із надання відповідних послуг населенню свідчать про не досить чітку систему пріоритетів у фінансуванні за рахунок бюджетних коштів, комплексного бачення реалізації бюджетної програми підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

Витрати бюджетних коштів упродовж 2017–2018 рр. за напрямками спрямування в розрізі окремих одержувачів наведені на рис. 1. Витрати бюджетних коштів громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування загалом впродовж 2017–2018 рр. становили 98 457,3 тис. грн, у тому числі на організаційне та матеріально-технічне забезпечення своєї діяльності – 37 484,6 тис. грн, на фізкультурно-спортивні, організаційно-методичні заходи, навчально-тренувальні збори та інше – 60 972,7 тис. грн.

Як вже наведене вище, найбільший обсяг бюджетних призначень за бюджетною програмою «Фінансова підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування» протягом 2017–2018 рр. та першого півріччя 2019 р. встановлено для громадської організації (ГО) НОК України, а саме 70 129,4 тис. грн Всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариством (у тому числі центральним спортивним школам) передбачалося наступне фінансування: «Колос» – 31 888,1 тис. грн, «Україна» – 23 670 тис. грн, «Спартак» – 17 441,4 тис. грн, СГО «СК України» – 15 826,1 тис. грн.

Як свідчить зміст рис. 1, із загальної суми фінансування видатки на фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи ГО НОК України та

²⁷ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 10. URL: https://tp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

СГО «СК України» становили в середньому 95,1% та 68,1% від загальної суми коштів відповідно, в інших одержувачів коштів вони не перевищували 47%.

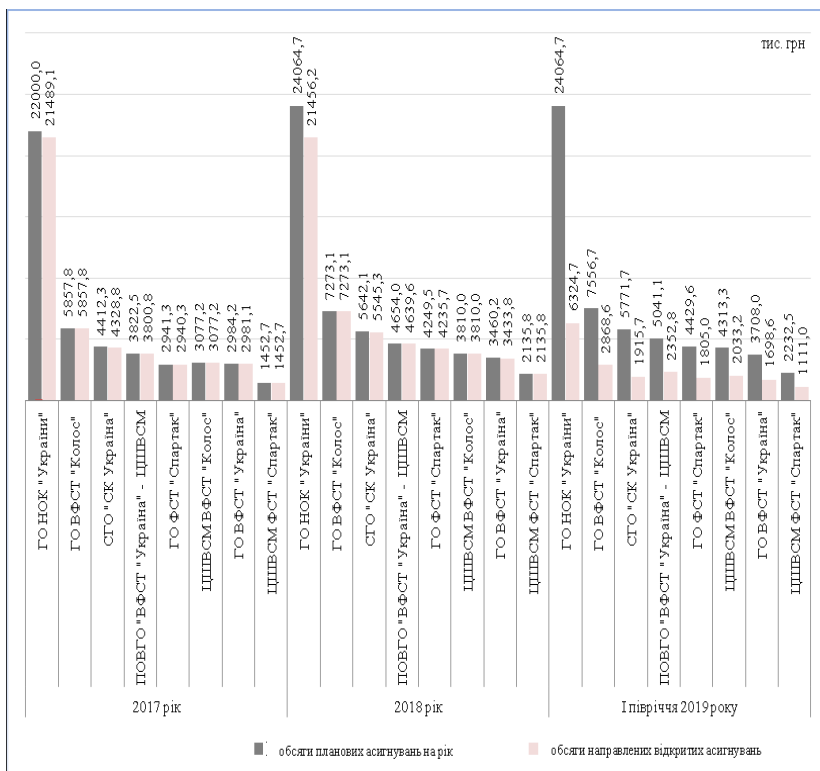

Рис. 1. Витрати бюджетних коштів за напрямками спрямування в розрізі одержувачів у 2017–2018 рр.²⁸

Доведеними граничними обсягами видатків не забезпечено потребу в бюджетних коштах на виконання окремих заходів розвитку з реалізації чинних державних програм, обсяг яких на 2017 р.

²⁸ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 12. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

становив 9 004,2 тис. грн, у тому числі за потребою ГО ВФСТ «Колос» – на 5 615,8 тис. грн, ГО ФСТ «Спартак» – на 2 482,2 тис. грн, ЦШВСМ ВФСТ «Колос» – на 456,5 тис. грн, ГО ВФСТ «Україна» – на 449,7 тис. грн. Також на 2018 р. – 800 тис. грн, у тому числі за потребою ПОВГО «ВФСТ «Україна» – ЦШВСМ – на 500 тис. грн, ГО ВФСТ «Україна» – на 300 тис. грн, на 2019 р. – 1 050 тис. грн, у тому числі за потребою ЦШВСМ ВФСТ «Колос» – на 550 тис. грн, ПОВГО «ВФСТ «Україна» – ЦШВСМ – на 500 тис. грн.

Одночасно частка потреби в коштах бюджетної програми на видатки з утримання апарату громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування в розрізі вказаних організацій становила: на 2017 р. – від 29,1 до 97,3%, з них видатки на оплату праці від 21,2 до 94,8%; на 2018 р. – від 26,3 до 88,7%, з них видатки на оплату праці від 25,5 до 82%; на 2019 р. – від 23,6 до 94,6%, з них видатки на оплату праці від 27,1 до 86,3%²⁹.

Наприклад, штатним розписом ГО ВФСТ «Колос» на 2016 р. було затверджено штат у кількості 37 одиниць. На дату формування бюджетної пропозиції до проекту державного бюджету на 2017 р. з них рахувалися 15 вакантних посад, що не заміщувалися з 2013 р. Інформація про попит на робочу силу (вакансії фахівців) до органу, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, не подавалася³⁰.

Це важливий аспект діяльності товариства, адже його штатний розпис має передбачати таку кількість посад, яка відповідає потребі у фахівцях, здатних «покривати» увесь обсяг функцій центрального апарату, включаючи ті, що мають сприяти покращенню фізкультурно-спортивних послуг на селі.

Отже, недостатня організація Міністерством молоді та спорту України внутрішнього контролю за підготовкою громадськими

²⁹ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 10. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

³⁰ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 14–15. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

організаціями фізкультурно-спортивного спрямування бюджетних пропозицій за кодом програмної класифікації видатків та кредитування (КПКВК 3401280) на відповідний рік призвела, по-перше, до завищення показників у бюджетних запитах таких організацій на загальну суму 7 282,3 тис. грн, що є порушенням фінансової дисципліни³¹. По-друге, недотримання запиту щодо обґрунтованої потреби у комплектації центрального апарату товариства фахівцями, безумовно, знижувало якість роботи апарату щодо надання ФСП.

Витрати бюджетних коштів громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування загалом впродовж 2017–2018 рр. становили 98 457,3 тис. грн, у тому числі: на організаційне та матеріально-технічне забезпечення своєї діяльності – 37 484,6 тис. грн, на фізкультурно-спортивні, організаційно-методичні заходи, навчально-тренувальні збори та інше – 60 972,7 тис. грн. Витрати бюджетних коштів наведені на рис. 2.

Паспортом бюджетної програми для ЦШВСМ ВФСТ «Колос» на 2017–2018 рр. та перше півріччя 2019 р. затверджені показники якості наданих послуг «кількість мешканців сільської місцевості, залучених до занять фізичною культурою та спортом, чоловік», «кількість мешканців сільської місцевості, залучених до участі у фінальних частинах масових заходів та змагань, чоловік», джерелом інформації щодо яких є «статистична звітність, форма 2-ФК» та «протоколи змагань» відповідно³².

За звітами ГО ВФСТ «Колос» про виконання паспорта бюджетної програми за 2017 і 2018 рр. показник «кількість мешканців сільської місцевості, залучених до занять фізичною культурою та спортом, чол.» підвищувався і фактичні показники відповідали плановим, зокрема у 2017 р. 27 348 осіб, у 2018 р. 28 715 осіб, в той же час наведені показники не збігаються з даними

³¹ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 16. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

³² Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 24. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

форми звітності 2-ФК. Зокрема за 2017 р. фактичний показник становив 39 696 осіб, а у 2018 р. зменшився до 29 671 осіб³³.

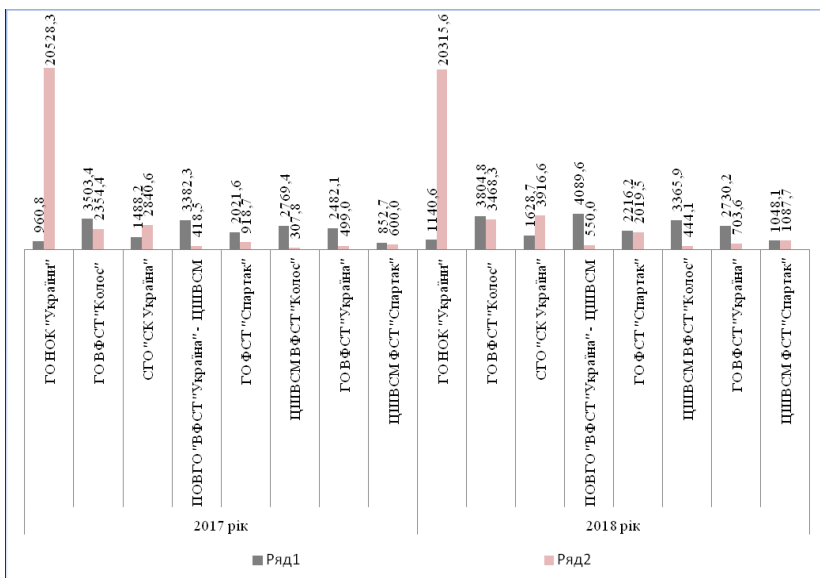

Рис. 2. Витрати бюджетних коштів за напрямками спрямування в розрізі одержувачів у 2017–2018 рр.³⁴

Таким чином, протягом 2017–2018 рр. кількість мешканців сільської місцевості, залучених до занять фізичною культурою та спортом, не збільшувалася (як наведено у звітах про виконання паспортів бюджетних програм), а навпаки, зменшувалася (дані форм № 2-ФК). Крім того, відповідно до звітів про виконання

³³Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 24–25. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

³⁴Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 19. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

паспорта бюджетної програми показник «кількість мешканців сільської місцевості, залучених до участі у фінальних частинах масових заходів та змагань, чол.» ГО ВФСТ «Колос» протягом 2017–2018 рр. збільшувався і становив у 2017 р. 10 150 осіб, а у 2018 р. 11 100 осіб, водночас фактична кількість учасників змагань майже у два рази менша, зокрема у 2017 р. – 5382 особи, у 2018 р. – 6471 особа³⁵.

У 2017 р. 44,8% (141 особа) залучені ГО ВФСТ «Колос» представляли міське населення, у 2018 р.– 20,8% (197 осіб), за перше півріччя 2019 р. – 38,6% (68 осіб). Частка міських учнів-спортсменів, залучених ЦШВСМ ВФСТ «Колос», у 2017 році становила 86% (110 осіб), у 2018 р. 87,2% (95 осіб), за перше півріччя 2019 р. 80,4% (82 особи). Витрачання ГО ВФСТ «Колос» та ЦШВСМ ВФСТ «Колос» коштів бюджетної програми 3401280 у розмірі 1 316,9 тис. грн не на підготовку спортсменів із сільського населення, відповідно до вимог, визначених в абзаці 3 ч. 1 ст. 119 Бюджетного кодексу України, є нецільовим використанням бюджетних коштів³⁶.

У 2018 р. показник якості ГО ВФСТ «Колос» «кількість підготовлених спортсменів масових розрядів ГО ВФСТ «Колос», чол.» фактично майже у п'ять разів перевищував план (план 1594, факт 8366), проте у 2019 р. це не враховано і він був затверджений на рівні 2018 р. (план 1613 осіб)³⁷ і т. д.

Отже, заплановані в таких пропорціях обсяги потреби на утримання вказаних спортивних громадських організацій свідчать про відсутність бачення Мінмолодьспортом пріоритетів напрямів

³⁵ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 25. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

³⁶ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 32. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

³⁷ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. С. 22. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

фінансування за рахунок бюджетних коштів, комплексного управління та реалізації цієї важливої бюджетної програми для покращення фізкультурно-спортивних послуг. Так і громадські організації припускаються суттєвих помилок у роботі.

ВИСНОВКИ

1. Сукупність критеріїв, за якими можна класифікувати фізкультурно-спортивні послуги, має два рівні. Головним критерієм є зміст потреби, що задовольняється споживанням певної фізкультурно-спортивної послуги. Другий рівень становить решта критеріїв, які мають допоміжний характер.

2. Мінливість якості послуги полягає в тому, що її якість може сильно змінюватися залежно від часу і місця її надання, від того, хто саме (яка організація, фахівець) і як її надає. Процес підвищення якості послуг включає три етапи: 1) підбір персоналу, тобто заповнення штатів, і його навчання; 2) стандартизація процесу надання послуг і ліквідація вузьких місць у роботі з клієнтами; 3) контроль ступеня задоволеності клієнтів.

3. Потребує посилення публічне управління щодо сприяння розвитку практики надання ФСП. Має вдосконалюватись взаємодія державних органів із громадськими спортивними організаціями і суб'єктами приватного бізнесу, відбуватись суттєве покращення діяльності апарату управління спортивних організацій, що потребує досягнення високого рівня механізмів регулювання.

4. Перелік/стандарти ФСП визначені чинними в Україні нормативними актами. Але надання широкого спектра якісних фізкультурно-спортивних послуг прямо залежить від стану і змісту діяльності відповідних органів влади (державних і громадських організацій, органів місцевої влади), адже є пряма залежність між станом організації та якістю ФСП, що вона надає.

5. У межах 50% потреби бюджетних коштів, заявлених громадськими фізкультурно-спортивними організаціями, що підтримуються з державного бюджету, були запитані не на виконання державних і регіональних програм, а на видатки з утримання громадських фізкультурно-спортивних організацій.

6. Заплановані у вказаних диспропорціях обсяги потреб на утримання апарату спортивних громадських організацій і на виконання ними державних (регіональних) програм із надання відповідних послуг свідчать про відсутність системи пріоритетів їх фінансування за рахунок бюджетних коштів, а також комплексного

бачення реалізації бюджетної програми підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, головна мета діяльності яких – це надання населенню якісних фізкультурно-спортивних послуг.

АНОТАЦІЯ

У процесі дослідження підтверджено тісний зв'язок між якістю фізкультурно-спортивних послуг, що надаються населенню різних категорій, і якістю організаційно-управлінської діяльності органів влади. Показано, що громадські організації «Колос», «Україна» і «Спартак», центральні школи вищої спортивної майстерності цих товариств, а також Національний олімпійський комітет (НОК) та Спілка громадських організацій «Спортивний комітет України» (СГО «СК України»), які належать до колективного суб'єкта публічного управління, приблизно 50% отримуваних бюджетних коштів спрямовують на діяльність самого апарату цієї організації і 50% від обсягу наданої фінансової підтримки з державного бюджету спрямовують на виконання державних і регіональних програм розвитку фізкультури і спорту. Так, штатним розписом ГО ВФСТ «Колос» на 2016 р. затверджено штат у кількості 37 одиниць. На дату формування бюджетної пропозиції до проекту державного бюджету на 2017 р. з них рахувалися 15 вакантних посад, що не заміщувалися аж з 2013 р. Інформація про попит на робочу силу (вакансії фахівців) до органу, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, не подавалася. Саме тому протягом 2017–2018 рр., наприклад, кількість мешканців сільської місцевості, залучених до занять фізкультурою і спортом, не збільшувалася (як наведено у звітах про виконання паспортів бюджетних програм), а навпаки, зменшувалася (дані звітності форми № 2-ФК). Відповідно до звітів про виконання паспорта бюджетної програми показник «кількість мешканців сільської місцевості, залучених до участі у фінальних частинах масових заходів та змагань, чол.» ГО ВФСТ «Колос» протягом 2017–2018 рр. збільшувався і становив у 2017 р. 10 150 осіб, а у 2018 р. 11 100 осіб. Водночас підтверджена звітністю кількість учасників змагань майже у два рази менша, зокрема у 2017 р. 5382 особи, у 2018 р. – 6471 особа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорофєєва Т., Приходько В. Значення децентралізації для подальшого розвитку спорту в умовах України. *Слобожанський спортивний вісник*. 2020. Том 8. № 5 (79). С. 12–19.

2. Дутчак М.В. Моніторинг і системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наукових праць / ред. С.С. Єрмаков; ХДАДМ (ХХІІІ). Харків, 2008. № 9. С. 34–43.

3. Дутчак М.В. Окремі технології управлінського контролю за фізичною активністю населення в європейських країнах. *Молода спортивна наука України* : збірник наукових статей з галузі фізичної культури та спорту. 2000. Вип. 4. С. 75–77.

4. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству молоді та спорту України на фінансову підтримку громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. URL: https://tr.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/33-5_2019/Zvit_33-5_2019.pdf

5. Колумбет О.М., Талан І.О. Застосування економічних механізмів в сфері фізичної культури та спорту. IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи». С. 112–116. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

6. Куроченко І.П. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навч. практикум. Ірпінь, 2016. 614 с.

7. Навка П.І. Інновації та методи розвитку спортивної галузі. *Вісник Донецького національного університету*. Серія: Економіка і право. 2014. Вип. 2. С. 176-179.

8. Навка П.І. Обґрунтування напрямків застосування економічних механізмів в сфері фізичної культури та спорту. *Економіка и управление*. 2011. № 5. С. 150–155.

9. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0559-13#Text>

10. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-п#Text>

11. Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1045. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248719427>

12. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : Указ Президента України від 9 лютого 2016 р. № 42/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016/print1465286153060829#Text>

13. Рибчич І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг у державі. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 191–197.

14. Сисюк В.М. Ефективність державного регулювання процесів ведення громадянами здорового способу життя внаслідок фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2018. № 7. С. 62–65.

15. Соціальні стандарти. Державні соціальні стандарти. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion>

16. Талан І.О., Колумбет О.М. Критерії та компоненти змісту фізкультурно-спортивних послуг. *IV Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. С. 402–409. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15127>

17. Vass Z., Boronyai Z., Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. *European Physical Education Association*, 2018. 24 с.

Information about the author:

Dorofieieva Tatiana Ivanivna,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Winter Sports,
Cycling and Tourism

Kharkiv State Academy of Physical Culture
99, Klochkivska str., Kharkiv, Ukraine